

COLUMN 66 - ALLES IS IJDELHEID

Vanitas
vergankelijkheid
gevangen in klei
transitoriness
captured in clay

Lieven Demunter (BE)
Audrius Janušonis (LT)
Michael Flynn (GB)
Marja Kennis (NL)
Natasja Lefevre (BE)
Barbara Röling (NL)
Carolein Smit (NL)
Chris Vicini (SE)
Mariëtte van der Ven (NL)

27 september 2019
t/m 26 januari 2020

KERAMIEKCENTRUM TIENDSCHUUR TEGELEN
Kasteellaan 8 • 5932 AG Tegelen NL • www.tiendschuur.net • Tel. +31 (0)77-3260213
Open: dinsdag t/m zondag van 11-17 uur. • Gesloten: maandag.

Expositie in de Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen:

"Vanitas: de ijdelheid der dingen, oftewel alles gaat voorbij. Seizoenen komen en gaan, mensen worden ouder, planten sterven af en vergaan. Gebouwen barsten, schilderijen vervagen, stenen slijten af. Een thema dat al eeuwenlang kunstenaars inspireert. Deze fascinerende expositie toont werk van kunstenaars uit binnen- en buitenland die de tand des tijds weten te vangen in hun keramische kunstwerken. Het is niet langer nodig om bezorgd te zijn over rimpels, huid die gaat hangen of grijze haren. Deze tentoonstelling brengt een ode aan het verval en laat zien hoe mooi aftakeling kan zijn."

Als je mij drie jaar geleden gezegd zou hebben dat ik nu twee boeken in de kast zou hebben staan van Carolein Smit dan had ik je voor gek verklaard. Nooit nie, zou ik gezegd hebben. Maar het kan verkeren.

Ik vond haar keramische beelden bizar, confronterend, soms weerzinwekkend en akelig om naar te kijken. En dat deed ik dus dan ook niet.

Inmiddels ben ik wijzer geworden. Ik zag het opeens. Zoals Cruyff zei: "Je ziet het pas als je het door hebt". Ik had het opeens door. Vorig jaar kwam ik een boek met haar beelden tegen in de boekwinkel. Ik heb het onmiddellijk gekocht. We zouden naar haar expo in Assen maar dat lukte niet. Nu is er een expo in de Tiendschuur in Tegelen waar drie beelden van haar staan. Drie maar. En helemaal geen heftige. Maar er lag een tweede boek te koop en ook dat is nu in mijn bezit.

Alles ademt 'vanitas', de dood in fascinerende gedaantes verstrengeld in de dans met 'het meisje'. Wat kan zij beelden maken, Carolein, je raakt er niet op uitgekeken. En dat heeft niet alleen te maken met het onderwerp (dood en leven, macht en onmacht, schuld en onschuld), dat ons natuurlijk – funeraire rariteiten die wij zelf zijn- boeit.

Het heeft ook te maken met haar ongelooflijke vakmanschap waarmee zij haar keramiekbeelden neerzet, maakt, boetseert, kneedt en vormt. Maar niet alleen zij. Ik zei al, er staan (helaas) maar drie beelden van haar. Maar de expo draagt als titel 'vanitas' en alle andere exposanten laten zien dat ook zij door dit onderwerp geraakt en geboeid zijn. Ook zij gebruiken hun vaardige vingers om prachtige beelden neer te zetten. Een absolute aanrader, die expo. Vergankelijkheid gevangen in klei.

En als eenvoudig hobbykeramistje kan ik er nog veel leren ook, ik kijk er echt de kunst af. Wat niet wil zeggen dat ik ga kopiëren natuurlijk. Dat is wat anders.

Vanitas, ijdelheid. Ja, alles is ijdelheid. Het zou ijdellijk zijn als ik zou denken dat ik dat ook zou kunnen, bijvoorbeeld door de kunst af te kijken. Dat denk ik dus niet, ik zou niet durven.

Alles is vergankelijk, het leven, ons leven en als we met z'n allen niet uitkijken, oppassen en heel snel handelen, dan is het leven op aarde misschien wel sneller vergankelijk dan we nu nog willen geloven.

Carolein Smit

Monumenten op begraafplaatsen zijn ook vergankelijk, heel langzaam kwijnen ze toch weg. Wij noemen dat sterven in schoonheid. Nou, die schoonheid zie je ook op de expo 'vanitas'. Niet alleen in het vergankelijke leven dat wordt uitgebeeld, maar ook in de schoonheid van de klei, het porselein, de uitgewerkte ideeën en de prachtige verwerking van de –soms onhandelbare- klei. Vooral porselein kan heel weerbarstig zijn. En dan moet je zien wat ze ervan kunnen maken.

Op de heenweg naar Tegelen had ik even de gedachte "misschien kan ik er wel eentje kopen". Soms kun je héél snel een illusie armer worden. Bij prijzen tussen € 1500,- en € 10.000,- moet ik onmiddellijk afhaken. Voordeel is dat je dan vrij en onbelemmerd kunt rondkijken zonder keuzestress.

Is dat ijdelheid, zulke hoge prijzen? Nee, toch niet. Het is weten wat je kunt en weten wat je waard bent. En het is laten zien dat ook keramiek een kunstvorm is die een plek verdient in de wereld en die plaats is nog steeds niet helemaal bevochten. Ik ben er –als eenvoudige keramist- wel blij mee. Voor een schilderij vindt iedereen zo'n prijs normaal. Voor een kunstwerk van keramiek vindt men € 300,- al aardig aan de prijs. Zelf zit ik met mijn prijzen overigens dichtbij en rondom dat laatste bedrag met een uitschietertje hier en daar naar boven of beneden.

Ijdelheid voor een eenvoudig keramistje? Denk het ook niet. Ik moet hierbij geregeld denken aan een antwoord van een keramist die de vragen van het publiek op een gegeven moment spuugzat was. Steeds werd hem gevraagd: "En hoelang doe je daar nou over om dit te maken?" Het kan natuurlijk belangstelling zijn, maar het klonk blijkbaar vaker naar mede-prijzbepaling: *"als het maar zes uur is, hoe durf je er dan zoveel voor te vragen"*.

De keramist antwoordde voortaan op de vraag 'hoelang': "Veertig jaar".

De vragensteller boos, maar hij had natuurlijk wel gelijk. Altijd is je laatste werk het resultaat van alle voorgaande producten, oefening, mislukkingen en successen. Je kunt nooit je laatste werkstuk maken zonder al dat werk en de jaren van vallen en opstaan ervóór.

Op een tentoonstelling als 'Vanitas' zit er weinig ijdelheid in de gevraagde prijzen, hoewel wij wel geregeld werk hebben gezien op expo's (ook in musea) waarbij wij allebei denken: 'Vuilnisbak'.

Soms pak ik niet helemaal de betekenis of de bedoeling van de maker en blijft er iets te raden of in te vullen over. Maar er is veel dat niets aan duidelijkheid te wensen overlaat. Neem –in een korte beschrijving van een keramist- de volgende zin: "(...) een wereld die zichzelf verslindt en terwijl iedereen juist op zoek is naar verbetering, verlichting of wedergeboorte in een betere wereld".

Deze beelden laten het verval zien dat er altijd onherroepelijk voor alles en iedereen zit aan te komen, of je dit nu leuk vindt of niet. Prachtig vormgegeven waardoor je toch naar al dat verval geboeid kunt kijken en aan het denken wordt gezet. Alles is ijdelheid.

Waar is het verstand en de redelijkheid in onze hedendaagse wereld? Onze wereld spoedt zich naar een onomkeerbaar einde als we niet oppassen en niet snel zijn. En wat doen onze 'leiders'? Ze maken ruzie over wel of geen klimaatverandering. De ontkenners doen niks. Ijdelheid, echt wel. "Ik weet het beter".

De erkenners zijn bezig met "wat kost dat allemaal en wie moet dat betalen?" En zij zeggen wat er moet gebeuren want zij weten het ook beter natuurlijk. Ook ijdelheid. Maar ze zijn, zo lijkt het, bezig met een potje paniekvoetbal en doen lukraak maar wat en meestal het verkeerde. En even later het tegenstrijdige. Maar ze hebben de macht. En de brave burger? Die ziet het op zich af komen en weet niet meer wat ze wel of niet moeten doen.

Het is ijdelheid te denken dat het zo'n vaart niet zal lopen met de klimaatverandering en onze wereld, de natuur, de aarde, het leven. Denken dat het vanzelf wel allemaal goed komt. We, en dat zijn wij mensen, hebben er een puinhoop van gemaakt.

Denk niet dat wij als mens –als echt alles helemaal verkeerd gaat- dat wij als mens zullen overleven. De aarde vergaat niet, wij vergaan. De natuur, onze planten- en dierenwereld, die zullen op een of andere manier overleven. Je ziet het overal. De natuur kan zich herstellen, altijd, overal. Laat de afgebrande natuurgebieden in het Amazonegebied nu met rust en het zal zich herstellen. De natuur weet altijd het evenwicht te herstellen. Het kan duizenden jaren duren maar de natuur, de aarde, zal zich weer oprichten. Er zal een nieuwe wereld ontstaan. Maar de mens is dan allang verdwenen. Wat rest er dan nog van ons? Botjes en schedels in de grond? Misschien. Wie weet. Grote kans dat er nog keramiek zal resten. Dat is ongelooflijk sterk materiaal, we vinden het nu ook van duizenden jaren terug. Het kan vocht weerstaan, het kan hitte weerstaan, het blijft goed in aarde en water. Niet alles altijd, maar wel veel.

Wie weet zal ooit een levend wezen eeuwen en eeuwen later, in welke gedaante dan ook, als wrang bewijs van ons bestaan, als wrang bewijs van wat ons rest van onze ijdelheid, onze keramiek nog vinden. Opgraven uit de nieuwe aarde. En zich afvragen wat dat voor een wezen was, een wezen met een porseleinen schedel, met horens als een banaan, een huid als koolbladeren. Een stille merkwaardige getuige van wat wij misschien verzuimen te doen: goed op onze kostbare aarde passen.

Kom, leiders, klimaatontkenners, industriëlen, Amerika, China, Turkije, Iran, Rusland, boeren, burgers en buitenlui, en de rest: schuif je ijdelheid aan de kant, wil het niet beter weten, wil geen machthebber zijn, jaag het grote geld niet na, maak geen ruzie, doe niet zo dom. We hebben maar één wereld en daar moeten we het mee doen.

